



Čtvrtletník

Jablíčko

časopis sociálních služeb HB



1/2014 ročník 4.

číslo 13

www.ssmhb.cz

strana 3



**Montessori v Domově
pro seniory**

strana 6



**O kabátě a
čarodějnicích**

strana 8



**Kat Mydlář má
výročí**

Turnaj v Člověče, nezlob se!



Ve čtvrtek 20. února se klienti v denním stacionáři Domovinka utkali v turnaji ve stolní hře Člověče, nezlob se. Na turnaj se dlouhou dobu připravovali a několik týdnů před ním pečlivě trénovali. Nakonec své zkušenosti nejvíce využila paní Marie Králová, která celý turnaj vyhrála. Druhé místo obsadil pan Ervín Bacík a pomyslný bronz získal pan Ondřej Klement. Všichni

úspěšní hráči dostali diplom a výrobek z keramiky na památku. Akce se bude určitě opakovat i v letošním roce, protože mezi klienty sklídila jen pozitivní ohlasy.

Na ty zareagovali také v Domově pro seniory, kde turnaj uspořádali ve středu 26. února. Konal se poprvé, ale rozhodně ne naposledy. I zdejšími klientům se totiž velmi zalíbil. Hráló

se nejdříve po dvojicích a poté následovalo finále. Na prvním místě se umístil pan Neuvirt Karel, druhou příčku obsadila paní Marta Machová a na třetím místě skončila paní Marie Jiráková. Zkrátka ale neodešel nikdo, všichni, kteří se do turnaje zapojili, dostali zaslouženou sladkou odměnu.

Všem výhercům gratulujeme!!!

Petra Plodíková

Úvodník ředitelky



Vážení a milí čtenáři, ráda bych Vás v tomto úvodníku blíže seznámila s pečovatelskou sociální službou, která má dlouhou tradici a umožňuje seniorům a osobám se zdravotním postižením zůstat doma ve svých přirozených podmínkách. Tuto službu poskytují Sociální služby města Havlíčkova Brodu již od svého vzniku. Je poskytována v domácnostech klientů. Důvodem k napsání úvodníku na téma pečovatelské služby mě vedla situace posledních let v oblasti sociálních služeb. Pobytové služby využívají klienti, kteří již nejsou schopni na základě svého zdravotního stavu se o sebe postarat za pomoci rodiny či sociálních služeb. Mění se složení klientů pobytových služeb a tím i péče o ně. Nabídka aktivizačních programů se přizpůsobuje

těmto lidem. Klienti již nevyhledávají celodenní výlety, ale využívají programy zaměřené na uchování sociálních dovedností. U klientů s demencí jsou zaváděny nové komunikační přístupy, jako je validace, smyslové vnímání či reminiscenční terapie. Můžeme říci, že lidé, kteří nejsou plně závislí na péči, nejsou klienti pobytových služeb. Z těchto důvodů se zaměřujeme na nabídku pro občany žijící doma, kteří již potřebují pomoci v běžných denních činnostech jako je nákup, úklid, doprovod k lékaři, praní prádla nebo dovézt oběd. Cítíte-li, že už potřebujete pomoc, neváhejte nás kontaktovat. Sociální pracovníci Vám z širokého spektra našich služeb nabídnou službu šitou na míru. Od pomoci v péči o domácnost, pomoc v péči o vlastní osobu, zapůjčení kompenzační pomůcky, podání žádosti o sociální službu nebo o sociální dávku.

V souvislosti s poskytováním pečovatelské

služby v Domě s pečovatelskou službou, Na Výšině 3241, bych Vás na závěr ráda seznámila se změnou výběru zájemců o byt v tomto domě. Rada města Havlíčkova Brodu rozhodla od 1. 1. 2014 o tom, že příspěvková organizace Sociální služby města Havlíčkova Brodu bude rozhodovat o sestavování pořadníku zájemců o byt v Domě s pečovatelskou službou, Na Výšině. Kritéria pro přidělení bytu jsou posuzována na základě potřeby zájemce, o kterých se dočtete na stránkách naší organizace www.ssmhb.cz nebo se dozvíte na telefonu 569 433 757 (sociální pracovníci). Žádosti o byt s pečovatelskou službou je možno vyvézt na adresu Sociální služby města Havlíčkova Brodu, Rejnkova 3643, Havlíčkův Brod nebo na výše uvedené webové adrese.

Přeji Vám krásné jaro a hodně slunečných dní

Magdalena Kufrová
ředitelka SSMHB

BLAHOPŘEJEME!

V uplynulých měsících oslavili narozeniny:

LEDEN

Dvořáková Jarmila
Šperlinková Marie
Siebenbürgerová Miluše
Jiráková Marie
Rychtářová Anežka
Chvojková Miluše
Motičková Eva
Kolařík Václav
Šmídová Milada
Neuvirt Karel
Polcarová Marie
Domovinka:
Macková Danuše
Nykl Alois
Studeníková Vlasta

ÚNOR

Dušek Jindřich
Kolínová Blanka
Nejedlá Růžena
Svobodová Marie
Hušková Anna
Žatečková Božena
Vácha Jan
Průšová Milada
Hill Joseph
Domovinka:
Vozábová Marie

BŘEZEN

Mišťová Stanislava
Pecen Josef
Jelínková Marie
Aronová Marie
Karlíková Marie
Švec Miroslav
Krédl František
Zábojníková Jaroslava
Koudelová Anastázia
Slavík Jaroslav
Stryhalová Věra
Šulcová Adelheid
Pustinová Růžena
Dolinská Marie
Vávrová Marie
Domovinka:
Baloun Josef
Balounová Jaroslava

Tvůrcem časopisu Jablíčko se může stát úplně každý! Stačí navštívit kurz Žurnalistika pro seniory nebo kontaktovat pracovníky Domova pro seniory (569 433 757).

Úvodník Víta Kaňkovského



Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
na úvod musím přiznat, že do chvíle než jsem byl osloven paní ředitelkou Bc. Magdalenou Kufrovou, abych napsal pár slov do čtvrtletníku Jablíčko, jsem neměl tušení, že je podobný typ časopisu vydáván. O to více jsem byl následně překvapen,

když jsem se dozvěděl, že se váš časopis stal národním vítězem evropské soutěže Awards v kategorii Psaná žurnalistika.

Váš zájem a nadšení vplout na nelehkou půdu autorské práce, které byly završeny tvorbou a vydáváním vlastního časopisu, jsou obdivuhodné. Sami dáváte podobu a tvář časopisu, což činí časopis jedinečným. Nadšení pro časopis a především učení se novým věcem, vám všichni mohou jen závidět. Jste inspirací pro všechny, mne nevyjímaje.

Se zájmem jsem prolistoval starší čísla vašeho časopisu a v paměti mě vytanula vzpomínka na moji již nežijící maminku a

prarodiče. Rád jsem naslouchal jejich vzpomínkám na mládí a dětství, které nyní stejně poutavě vyprávějí ti z vás, kteří přispívají do tohoto časopisu.

Tvůrčí činnost povzbuzuje ducha, proto přeji všem, kteří přispíváte do vašeho časopisu, ať tvůrčí činnost neuhasíná a všem čtenářům pak poutavou četbu. Také Vám přeji, vedle pevného zdraví, neutuchající nadšení ve všem, do čeho se pustíte. A v neposlední řadě vám přeji krásné jaro.

Bylo mi ctí vás touto cestou pozdravit.

V úctě

**MUDr. Vít Kaňkovský,
ortoped a poslanec PSP ČR**

Montessori v Domově pro seniory

V Domově pro seniory Reynkova se konaly již dvě přednášky na téma Montessori a její využití v praxi - zejména pro seniory trpící demencí. Školením nás provázela naše dobrovolnice Mgr. Hana Koubková. Účastnit se mohl nejenom pečující personál našeho domova, ale i dobrovolníci, kteří k nám pravidelně docházejí a všichni zúčastnění se tak mohli inspirovat pro další práci se seniory. První setkání, které se konalo dne 3. května 2013, bylo zaměřeno na seznámení s filozofií a

principy metody Montessori. Maria Montessoriová (1870 – 1952) byla významná italská lékařka, která je autorkou výše uvedené vzdělávací metody. Zabývala se vědeckým pozorováním chování malých dětí a svou metodu výuky uplatňovala právě u dětí, při své práci se řídila mottem: „Pomoz mi, abych to dokázal sám.“ Právě tímto heslem bychom se měli také řídit, pokud pracujeme se seniory trpící demencí nebo je jejich soběstačnost omezena zdravotními problémy. Mnohdy se stává, že jsou senioři v domovech seniorů přepečováni a v dobré víře veškeré činnosti uděláme za ně, zapomínáme ovšem na to, že zapojení se do běžných denních aktivit jim podporuje sebedůvěru, a proto bychom měli usilovat o maximální míru soběstačnosti a v činnostech jim napomáhat a rozvíjet tak jejich schopnosti.

Druhá přednáška se proběhla letos 3. února a celá byla zaměřena spíše prakticky. Paní Koubková nám předvedla nejruznější pomůcky pro aktivizaci, které máme k dispozici v našem domově a předvedla nám i mnohé další, které si můžeme vlastnoručně vyrobit, a nemusí být tak finančně nákladné. Samozřejmě je třeba vyhledávat pro seniory činnost nejvhodnější dle jejich individuálních potřeb a schopností. Jedná se například o procvičování rozumových schopností, trénink jemné a hrubé motoriky, stimulační smyslů apod.

Tímto bychom chtěli poděkovat paní Koubkové za školení Montessori, které pro nás uspořádala bez nároku na honorář a věříme, že poznatky, které jsme získali, využijeme při práci s našimi uživateli.

**Bc. Martina Moravcová, DiS.
sociální pracovníce**



Cestujeme bez jízdenek, bez letenek

Od ledna letošního roku máme v našem domově pro seniory možnost, řečeno nadneseně, cestovat po světě úplně zdarma. Stejně tak, jako kdysi Kryštof Kolumbus, ovšem bez nebezpečí, která mu při jeho objevitelských cestách hrozila, poznáváme místa, kam se ani on nedostal.

Každé pondělí nás při těchto cestovatelských dobrodružstvích doprovází slečna Plodíková a internet, ve kterém vyhledává místa, která chceme vidět. Díky tomuto zázračnému vynálezu nám může ukázat náš rodný dům, školu, kterou jsme navštěvovali, najde nám kostel,

který vyvolá vzpomínku na první přijímání a zpověď z malých dětských hříšků. Promítá nám kraj, kde jsme bydleli i místa, která nám jsou jinak milá. Ani nevstaneme ze židle a ocit-

Ani nevstaneme ze židle a ocitneme se v překrásných kroměřížských zahradách...

Milý Kryštofe Kolumbe, vidíš kam svět pokročil?

neme se v překrásných kroměřížských zahradách, které trochu připomínají zahrady ve Versailles. Odejdemo ze zahrad a najednou se ocitneme u Pan-

ské skály (dříve se těmto skalám říkalo varhany) u Kamenického Šenova. Náročná túra je za námi a kliknutím se nám otevře krása Šumavy a už se můžeme vydat za hranice naší krásné vlasti. Čekají nás daleké cesty po Evropě a dobrodružství zámořských výprav.

Milý Kryštofe Kolumbe, vidíš kam svět pokročil? Bylo by krásnější zažít dobrodružné cesty s tebou, ale jsme rádi, že alespoň ze své židle můžeme sledovat krásy, kterých má naše matička země všude na rozdávání.

Irena Trnková

Kuchařské čarování našich prababiček s bylinkami

Na každé, třeba malé zahrádce, nikdy ne na prostředku, v různých koutech zahrádky bylo cítit krásné možná i omamné vůně bylinek. Někdy to byl koutek na dvorku z ohrádky ze starých prken, dovezená dobrá hlína, šikovné ruce a pečlivost se starostlivostí.

A hospodyňky začaly čarovat. Docházelo mezi nimi k tajným schůzkám v koutku u bylinek i k výměnnému obchodu a předávání zkušeností. Praktické rady a zkušenosti byly nedoceněné a i nepsané, to znamenalo předávat je v rodině z pokolení na pokolení anebo... když se našel šikovný pisálek, pak byl sešit plný rad, někdy o užívání i zpracování, někdy o pěstování. Oboje bylo neocenitelné, až potom časem se ukázaly hodnoty, které ty poznámky měly. Z několika oken, kde se vařilo, nesly se různé vůně, i když jak jsme zjistili, základní potraviny byly stejné. To proto, že záleželo na fantazii kuchařky, jak

koření a bylinky uměla použít. A když se vařily večere, a to nejčastěji, mohlo se vám zdát, že nechodíte jen od okna k oknu, ale cestujete v různých zemích. A proč? Nu protože koření má nějaký původ, je z nějaké země, kde bylo objeveno a stalo se zvykem skoro v každé rodině dodržovat tradici své země. Proto říkáme, že je z Itálie, z Bavorska, z Česka. Je třeba přihlídnout k tomu, že používání koření v různých zemích ovlivňovaly potraviny, které se zde nejvíce pěstovaly. Byly a jsou doby, kdy málo lidí mělo a má na cestování a tak nám kuchařinky uvařily nejen dobrá jídla, ale s trochou fantazie jsme se s bylinkami podívali na chvíli do světa.

Vrátíme se zpátky domů do toho babiččina čarování. My bychom si při tom vzpomínání na vaření a bylinky měli přiznat, že to nebyly babičky, ale praprababičky, dnešní babičky bývají velmi mladé a moderní, ony při

vaření spěchají, používají hotové jídlo, aby nakrmily rodinu a o babičkovském trpělivém postávání u plotny, ochucováním, vylepšováním bylinkami a kořením jenom čítávají.

Bylinky se používají a jejich léčivé účinky přicházejí na řadu jako náhrada a spíše doplnění léků. A tak se opět konají taková náhodná sdružování a porady maminek, jakou bylinku použít, ale cesta vede hlavně do lékárn pro bylinky a bylinkové čaje. Myslím si, že ono na to pěstování také dojde, i když to budou spíše balkóny a květináče.

Tak se těším s vámi na setkání příště, já zatím pročtu další materiál nebo popovídám o významu bylinek a napíši to pro nás pro všechny, ale myslím si, že zůstaneme u bylinek, které se pěstují u nás. Co kdyby začalo pěstování na balkónech a za okny?

Marie Rohlíková

Neuvěřitelné setkání

Psal se duben roku 2004. Do kasáren v Hradci Králové nastoupil poslední ročník branců, kteří plnili základní vojenskou službu. Ta byla nejkratší, jen devět měsíců. Končila 31. prosince 2004. Tak se rozhodly nejvyšší orgány České republiky, že do budoucna budeme mít placenou armádu. Ta již vznikla v lednu 2004. Branná povinnost nezanikla a byla by aktivována podle potřeby. Proti tomuto rozhodnutí silně protestovali legionáři z první světové války. Oni bojovali za svou vlast tělem i srdcem, mnozí dali i své životy. A nyní nastoupí do hry **peníze**. Naše armáda bude sloužit za peníze, budou to žoldnéři.

V kasárnách v Hradci Králové bylo živo. Nováčci se vrátili z výcviku v terénu. Vstávali časně ráno a vrátili se až k polednímu. Dali si do pořádku obuv a provedli očistu těla. Nyní na ubytovně se převlékají do čistého oděvu a uklízejí si věci. Vstoupil četař. Oznámil nováčkům, že musí dát všechno do naprostého pořádku včetně chodeb, WC a ostatních prostor. V Praze, na generálním štábu je vojenská delegace z Ameriky. Pozitří navštíví naše kasárna. Proto se musí všechno lesknout, abychom si neudělali ostudu. Ještě podotkl, že zdejší velitelství má s návštěvou hodně starostí, zvláště se zajištěním tlumočnicka, který ovládá vojenskou terminologii. Tu se přihlásil jeden vojín:

„Pane četaři, vojín Malásek se hlásí, že je ochoten dělat tlumočnicka, bude-li mít vedení zájem.“

Četař se zastavil, chvíli udiveně hleděl na vojína, než se vzmohl na otázku:

„Vy umíte anglicky?“

„Ovšem, pane četaři.“

A spustil na četaře anglicky. Pronesl ještě několik vět, načež četař sdělil, že to jde ohlásit na velitelství. Po krátkém telefonickém rozhovoru se vrátil.

„Vojíne Malásku, hned po obědě vás zavedu na velitelství.“

Tak se také stalo.

Pozitří obdržel vojín Malásek novou uniformu, ve které bude také skládat vojenskou přísahu. V zasedací síni se sešla delegace z Ameriky s našimi zástupci generálního štábu. Vojín Malásek hbitě tlumočil do angličtiny a z angličtiny do češtiny k pronájmu či ke koupi od Američanů nejnovější vojenskou techniku všeho druhu. Nastala krátká přestávka a všichni zúčastnění přešli do salonku na kávu a malé pohoštění. Tu si americký plukovník všiml našeho překladatele. Udivilo ho jeho mládí a perfektní angličtina s patřičným přízvukem. Oslovil

„Ať žijí rodáci!

A ozvěnou se to opakovalo v obou jazycích, angličtině a češtině...“

ho také s otázkou, kde se naučil tak výborně angličtině. Vojín Malásek odpovídal:

„Moji rodiče již v roce 1965 emigrovali do Jihoafrické republiky, kde se usadili v Johannesburgu. Tam se narodili moji starší bratři a já též v roce 1979. Moje rodná řeč je angličtina, kterou se také tam jako úředním jazykem vyučuje na školách. Sem, do České republiky se naši vrátili po převratu v roce 1990.“

Plukovník žasl:

„Ó, Bože, to snad není možné, jak je ten svět malý! Zde, v ta-

kovém malém městě já se setkám s rodákem! Vždyť já jsem se také narodil v Johannesburgu a žil tam do svých nejkrásnějších šestnácti let. Pak jsem se s rodiči vrátil zpět do Ameriky. To snad není možné, to se stal zázrak, že jsem se zde setkal s rodákem a nikde jinde.“

A objal vojína dojatý, tímto nenadálým setkáním. Chvíli ho držel ve svém objetí a Malásek udělal totéž. Pak spolu oba rodáci mluvili jazykem afrických domorodých obyvatel, kterému přítomní nerozuměli. V salonku všichni přítomní ztichli a dívali se na nenadálé vystoupení rodáků. V tom někdo zvolal:

„Ať žijí rodáci!“ A ozvěnou se to opakovalo v obou jazycích, angličtině a češtině. Další jednání se již neslo v přátelském ovzduší a ne ve vojenském strohém stylu.

Vojín Malásek byl přizván k doprovodu americké delegace až na letiště. Zde se s celou delegací srdečně rozloučil, zejména s panem plukovníkem, se svým rodákem. Oba byli dojati. Než se letadlo vzneslo, oba si ještě na rozloučenou zamávali.

Vojenská přísaha se konala 1. května 2004. Na přísahu se sjeli podívat příbuzní a známí vojínů. Také rodiče vojína Malásky, ke kterým přišel i nadporučík útvaru. Sdělil jim, že jejich syn právě dostal od velitelství týdenní dovolenou, za vzorné plnění svých povinností, zejména pak za tlumočení při návštěvě americké delegace. Může s rodiči ihned odjet domů a nastoupí až za týden do 18. hodiny do svého útvaru. To pro něj byla nejlepší odměna.

Podle skutečné události zpracovala Věra Niklová

Novinky z Domovinky

Čas rychle ubíhá a píše se již rok 2014. V Domovince jde vše podle plánu. Denně máme k dispozici čerstvé noviny, kde si vybereme pro nás zajímavé články. Baví nás procvičování paměti. Pokračujeme v ručních pracích z keramiky, papíru a vlny. Také si zde pro sebe upečeme nějakou tu dobrotu. Novinkou je, že místo cvičení v naší klubovně cvičíme 2x týdně přímo v tělocvičně, což je pro nás výhodnější. Soutěžili jsme také v turnaji ve hře Člověče, nezlob se.

Vítězka na prvním místě obdržela jako cenu námi vyrobenou keramickou želvičku, vítěz na druhém místě byl oceněn též naším keramickým výrobkem a to берушкой sedmitečnou.

Zúčastnili jsme se přednášky

zástupce BESIP, čeho si mají senioři všimnout, co je pro ně důležité a jak se mají chovat když se ocitnou na silničním provozu v jakékoliv situaci. Přednáška byla velice zajímavá a poučná. Byli jsme na ni přizváni naší sesterskou organizací vedle v objektu Na Výšině. Každý účastník obdržel od policie svítící pásku k tomu, aby byl lépe vidět v šeru a ve tmě. Odraz světla je viditelný na velkou vzdálenost.

V únoru jsme sledovali v televizi průběh Olympiády ze Soči. Fandili jsme našim sportovcům. Máme radost, že vybojovali osm medailí, což je více, než kdykoliv předtím. Naše umístění mezi ostatními státy je na výborném patnáctém místě. Kde ty časy

jsou, kdy jsme za mladých let cvičili a sportovali v různých disciplínách ať rekreačně či závodně my. Dnes, na stará kolena, jsme invalidní a potřebujeme pomoc druhé osoby. Je pro nás štěstím, že můžeme navštěvovat náš denní stacionář. Naše paní pečovatelky mají individuální přístup ke každému klientovi, pomáhají nám překonat naše těžkosti. Jsme jim vděční za jejich ochotu nám pomáhat, za jejich laskavost, vstřícnost, obětavost a pochopení pro naše nedostatky. Díky Vám, paní pečovatelky, díky vedení a veškerému personálu, který se podílí na chodu zdejší sociální služby.

Věra Niklová

Kulturní novinky u nás

V novém roce jsme si připravili pro naše klienty několik novinek a snažíme se o co nejlepší vyplnění volného času. Nově jsme v našem zařízení přivítali Josefa Maturu, který sklídl velký úspěch a přislíbil nám tedy i účast na letních akcích u altánu. Dále jsme si také domluvili návštěvy koní na školním statku v Havlíčkově Brodě, protože klienti projevíli zájem o podívanou

při výcviku těchto krásných zvířat. Na oddělení domova se zvláštním režimem nově probíhá trénování paměti, zájem je i o muzikoterapii, tanečky a nově i o kroužek vaření, který se koná v reminiscenční místnosti jednou týdně. Další premiéru měl i léčitel pan Neuvirt z Chotěboře, který nám povyprávěl o léčitelství jako takovém, o patogenních zónách a podobně. A aby toho nebylo málo,

i měsíc březen byl nabytý akcemi – jarní výstavou u Starkla, sportovním kláním, ať už v šoulené či člověče, nezlob se, přednáškami na různá témata, hudebními vystoupeními atd. Naši klienti mají možnost využít svůj volný čas návštěvami těchto akcí a zároveň si mohou sami navrhnout, co by je zajímalo či kam by se jeli rádi podívat.

Zdena Lehmannová

Od Jasině do Aše, je republika naše

Jsou to krásná slova, která pronesl prezident Beneš v květnu 1934. Bohužel tato slova byla skutkem jenom pár let a jen dávala planou naději obyvatelům Podkarpatské Rusi.

Chtěla bych navázat na moje vzpomínání v časopise JABLÍČKO a čtenářům přiblížit

fakta o své rodné zemi, Podkarpatské Rusi, která odedávna historicky i geograficky patřila k západní Evropě. Ovšem souhrou událostí po 2. světové válce se stala součástí východní Evropy. Po důkladném prostudování knih Prof. Ivana Popa, DrSc., Josefa Nevyhoš-

těného, Jaromíra Hořce a dalších čerpám tedy nejenom ze svých vzpomínek, ale i z těchto historických zdrojů.

A nyní něco z historie území Podkarpatské Rusi.

Pokračování na str 7.

Pokračování ze str 6.

První dochované zprávy o osídlení jsou dle archeologických nálezů známé ze starší doby kamenné. A i když se v té době střídaly doby ledové a mezileďové, ledovec nikdy nepřekročil oblouk Karpatkého pohoří. Lovci a sběrači se zdržovali na území pod Karpaty. Archeologické průzkumy dokazují, že tato oblast byla osídlena už ve střední době kamenné.

V 6. stol. už byly jižní svahy Karpat osídleny slovanskými kmeny, předky jihokarpatských Rusínů. Když kníže Svatopluk vyhnal soluňské bratry Cyrila a Metoděje z Velké Moravy, pak zřejmě působili i na Podkarpatsku. V té době přijali obyvatelé křesťanskou víru.

Hranici Podkarpatské Rusi od východu tvoří oblouk pohoří Karpat, který se v dolní části země stáčí k západu. Tuto oblast ohraničuje povodí Tisy. V minulosti byla vždy Podkarpatská Rus nárazníkovým územím, přes které vedly vojenské výpady. Vždy je zarazilo nepřístupné pohoří Karpat, které bylo tou nejpevnější hradbou. Život tu nebyl nikdy snadný, ale na bídě a utrpení obyvatel se podepsala i vojenská tažení okolních zemí. Země je velice hornatá, zemědělské půdy mimo Potiskou nížinu je velmi málo. Jižně od Užhorodu k Mukachevu a Chustu se táhne pásmo úrodné půdy. Na svazích se dosud pěstuje vinná réva a ovoce, které vyžadují teplejší klima. Kdysi se ve velkém vyváželo toto ovoce i do Čech. Bohužel hornatý kraj na východě je vhodný pouze pro pěstování brambor a ovsa. Poloniny s žirnými loukami jsou využívány

pouze pro spásání skotem a ovce, jsou tak rozsáhlé, že jsou vhodné i pro tisícová stáda. Je to krajina podobná západnímu Rakousku. Stáda skotu i ovce se na poloniny vyhánějí už zjara a zůstávají tam až do podzimu, kdy se zase shánějí do dolin.

Jak šla staletí, naši zemi stále někdo okupoval, protože její poloha je strategicky velice výhodná. Říkalo se, že kdo ovládá Podkarpatskou Rus, ten může ovládat východní Evropu. Bohužel všichni ti, kterým naše země byla dobrá pouze jako strategická oblast, nikdy nedbali a nezajímali se o to, jak se žije lidem, kterým vládnou. Měli jsme největší solné doly v Evropě, které byly stálým a výnosným zdrojem příjmů pro toho, kdo je vlastnil. Ale nikdy to ne-

A přesto, že jim právo na vzdělání bylo upíráno, i na bídou stíhaném Podkarpatsku se několika desítkám mužů podařilo vystudovat...

byli podkarpatsští Rusíni. V 16. století uherský sněm schválil zákony, které podkarpatské Rusíny uvrhly do věčného poddanství a tento stav trval až do r. 1848. Jakou možnost a jakou šanci měli Rusíni studovat, vzdělávat se, aby mohli svou zemi hospodářsky či kulturně povznést? A přesto, že jim právo na vzdělání bylo upíráno, i na bídou stíhaném Podkarpatsku se několika desítkám mužů podařilo vystudovat ať už ve Vídni, Budapešti, či na Univerzitě Karlově v Praze. Nebyli doma žádoucí, protože vzdělaný člověk není tak poddajný,

jako negramotný. Museli tedy hledat příležitosti jinde, kde našli uplatnění i na světových úrovních.

Rusín byl rab. To není jenom slůvko do křížovky, to je krutá skutečnost, kterou právě naši učenci museli obhajovat ve státech, kde právě působili. Zejména na vsi byl život velmi tvrdý a i když měli někteří možnost se ve škole naučit číst a psát, po celotýdenní dřině v lese či na poli, kde měli jen to nejprimitivnější nářadí, byli rádi, že mohou v neděli jít do kostela pomodlit se za hříchy, které ani nespáchali. Sednout si jednou za sedm dní ke stolu s rodinou. Život ve městě a na vsi se samozřejmě lišil. Na vsi se spíše hodně povídalo. Vzpomínalo se na události a staré pověsti z našeho kraje, které se předávaly od pradávna. Byly to doby velké bídy. Muži na konci devatenáctého století po desítkách tisíc odcházeli do Ameriky, či Kanady, kde hledali lepší možnosti výdělků, aby se mohli doma vykoupit z rukou lichváře a pomoci rodině. Mnozí zahynuli, mnozí se už nikdy do té bídy nevrátili. A tak žena s dětmi, které si už ani tátu nepamatovaly, doma čekala na návrat muže, mnohdy marně.

V době osvícenství si ruská carevna Kateřina Veliká vyžádala učence, kteří mluví jazykem podobným ruskému, aby vzdělávali tamní šlechtu. A tak Rusín Ivan Orlaj, absolvent Iovské a pešťské univerzity, vycestoval do Ruska. Osvědčil se a na žádost carevny pak bylo povoláno ještě několik dalších rusínských intelektuálů.

Pokračování v příštím čísle!
Irena Trnková

O kabátě a čarodějnicích

O jaru hovořit zdá se předčasně, je teprve polovina února, ale teď už je hodně takových domácností, kde se musí včas plánovat a roztřídit korunky do nějakých těch přihrádek, možná obálek nebo i hrnečků asi tak, jak je v rodině léta zvykem a přísně maminky dohlíží na to, aby korunky zůstaly tam, kam je uložily. Jistě bude skoro v každé rodině přihrádka, možná i ten hrneček, kam maminka po inventuře šatníků a prádelníků rozhodla po projednání rodinného rozpočtu s celou rodinou ukládat peníze na jarní oblečení.

Hlavně když jsou v rodině rostoucí děti. Oblečení není jenom opotřebované, ale také úzké, krátké a to nemyslím ani na to, že u děvčat je třeba počítat s tím, že je i nemoderní. Je zajímavé, že se takové plánování dělávalo za mého dětství, i když já jsem byla maminkou a dělala se to dodnes, protože málokde si mohou dovolit jen tak vzít peníze a dělat tak velké nákupy. Jen asi děti se mění. Pro nás to býval velký svátek, když se maminka rozhodla k tomuto druhu nákupů. Naše maminka byla sice demokratická, jak jsme jí se sestrou říkaly, ale zase tak moc jsme do toho nákupu mluvit nemohly.

V té době, na kterou si vzpomínám, byl moderní manšestr. A tak, protože mělo jít o nové jarní kabáty, jsme se se sestrou snažily přesvědčit maminku, že praktický a sportovní by byl kabát z manšestru, máme polobotky, které jsou nám dost, nemusíme mít nové, protože podzim byl krátký, takže byly pořád pěkné.

My dvě jsme se mezi sebou na před pořádně pohádaly, sestra

tvrdila, že nejhezčí je manšestr béžový, protože měla polobotky v kombinaci hnědá - béžová. Já jsem byla pro modrou nebo světle šedou, boty jsem měla černé. Sestra byla blondýnka a tak jsem se snažila ji přesvědčit, že blondýnkám jde modrá nejlépe. Ještě než jsme se vůbec nějak dohodly, pozvala nás maminka na nákup látky a na schůzku se švadlenou. Manšestr byl nakonec po rozhodnutí maminky olivově zelený a šlo se ke švadleně.

Tam to bylo snad v prvním kole to nejhorší, O to jsme se my dvě mezi sebou nedohadovaly, protože jí bylo teprve patnáct, tak její požadavek řídila maminka a mně nechala, abych si namalovala, jak si kabát představuji.

Sestra dopadla dobře, nebyla nijak zklamaná a těšila se. Ale mně všechna chuť na nový kabát přešla. Paní švadlena i maminka mi vysvětlily, že ještě porostu, takže kabát musí být delší, protože povolování na délku je na manšestru vidět, takže vzadu bude rozparek, aby ta délka neprovokovala, a rukávy budou raglánové, aby nebyl kabát příští rok v ramenou úzký.

Jenže začaly jiné starosti, ve škole nejen s učením, ale organizováním „čarodějnic“, stavění máje a tak starosti o to, jak bude ušitý kabát, ustoupily do pozadí. Jednou tak skoro koncem dubna jdu ze školy a sestra mně šla naproti. To nebylo běžné a tak jsem honem přemýšlela, co jsem provedla, která sousedka si zase šla na mne stěžovat. To mně sestra chodívala naproti, abych se mohla včas připravit, jak ty průšvihy vysvětlím. A ono nic. Usmívala se na mně na celé kolo, takže jsem zase pře-

kvapená byla já.

A když jsem viděla ty kabáty na ramínku na skříni, mohly mi oči vypadnout. Oba byly krásné, jeden hezčí než druhý. A to vlastně bylo to nejhorší. Přišel den čarodějnic, u nás byl vždycky navečer velký průvod i s muzikou a mně ten kabát nedal pokoj, až jsem si ho na tu parádu oblékla. Úplně jsem zapomněla se před zapalováním ohně dojit převléct. Pořád to bylo dobré a najednou, ani nevím, odkud přiběhl kluk s koštětem namočeným v asfaltu, a než jsem stačila uhnout, už jsem měla skvrnu na zádech.

Běžely jsme se sestrou ihned domů, bylo to blízko, kamarádky s námi, ale nic platné, skvrna dolů z kabátu nešla.

Druhý den, svátek nesvátek, jsme hned jak rodiče odešli, běžely za paní švadlenou. Přijala nás. Štěstí bylo, že byl svátek 1. máje, protože tatínek se chystal s hasiči a maminka se sokolkami na první máj a tak měli opravdu spěch a na nic se neptali.

Paní švadlena kabát prohlédla a řekla, že látka jí zbyla, protože manšestr je ošidný, jak se dá proti chlupu, dostane v protisměru jiný odstín barvy a tak maminka koupila pro jistotu více látky. A pak bylo také dobře, že stříh byl raglán a díl v zádech, tedy jen polovina zad se mohla vyměnit. Byla jsem moc ráda, že ten kabát byl ušit na raglán, jinak by záda byla už jen se záplatou. Kabát byl do večera hotov, mamince jsem se také přiznala a za dobrotu paní švadleny jsem zaplatila brigádou v dílně. A dokonce se mi tam i líbilo. Byla to práce, jakou jsem ještě neznala.

Marie Rohlíková

Kat Mydlář má výročí

Zpravidla si připomínáme kulatá či polokulatá výročí známých umělců, politiků, sportovců a jiných celebrit, ale dnes uděláme výjimku. V březnu tohoto roku uplynulo 350 let od smrti určité nejznámějšího českého **kata Jana Mydláře**. Nejvíce informací o tomto muži máme z knihy Josefa Svátka Paměti katovské rodiny Mydlářů v Praze. Ne všechny údaje v knize jsou ovšem historicky ověřené a nevíme tedy, zda se přesně tak staly, ale Mydlářův životní příběh se odvíjel zhruba takto: Jan Mydlář se narodil v roce 1572 v Chrudimi v zámožné měšťanské rodině. Svátkova informace, že Janův otec byl radniční písař, není doložena a jde asi o Svátkovu domněnku. V letech 1582 – 1586 studoval prý náš jubilant medicínu na pražské univerzitě, kde prý byl mj. žákem proslulého Tadeáše Hájka z Hájku, lékaře, přírodovědce, astronoma, matematika a později osobního lékaře císařů Maxmiliána II. a Rudolfa II. Zvrat v jeho životě způsobila nešťastná láska. Zamíloval se prý do své sestřenice Dorotky, dcery bohatého chrudimského měšťana. Nějaký jiný

muž ji ale přivedl do jiného stavu. Aby se zamezilo ostudě, byla Dorotka provdána za starého vdovce, mlynáře Vaňuru. Dítě, kvůli kterému se dívka provdala, zemřelo a i starý mlynář zemřel zanedlouho za podezřelých okolností. Ukázalo se, že byl otráven, a jako viník byla označena Dorotka. Hrozil jí trest smrti. Nešťastný Jan Mydlář prý chtěl dívku zachránit a umožnit jí útěk. Proto prý vstoupil do služeb městského kata. Pokus o útěk se nezdařil a Dorotka byla popravena. Mydlář se však natrvalo vyřadil z „lepší“ společnosti, tím že se stal katovým pomocníkem. Svému katov-

**...musel vykonat se
svými pomocníky po-
pravu 27 českých pánů.
Exekuce trvala téměř
4 hodiny.**

skému řemeslu se doučil v Praze jako pomocník staroměstského kata Jaroše. Po Jarošově smrti převzal Mydlář jeho funkci a stal se staroměstským katem. Oženil se s dcerou slánského kata Špetleho Alžbětou a měl s ní pět dětí. Po po-

rážce protihabsburského stavovského povstání na Bílé Hoře (8.11.1620) musel vykonat se svými pomocníky 21. 6. 1621 na Staroměstském náměstí popravu 27 českých pánů. Exekuce trvala téměř 4 hodiny. Svě řemeslo provozoval přes 40 let až do doby, kdy zjistil, že už nemá sílu jednou ranou utnout odsouzenci hlavu. Funkci staroměstského kata převzal po něm v roce 1632 syn Jan. Přestože povolání kata bylo považováno za bezectné a opovržením hodné, Jan Mydlář se přece jen těšil jisté vážnosti a domohl se i určitého majetku. Díky svým znalostem ze studia medicíny působil totiž i jako ranhojič a příležitostný chirurg. Jan Mydlář byl asi jedním z nejvzdělanějších a nejsečtějších katů v Evropě. V jeho obydlí – katovně na Rejdišti (vedle skládky odpadků) u Vltavy se našla knihovna s několika stovkami knih. V tehdejší době, kdy i mnozí šlechtici neuměli číst a psát, věc nebývalá. Jan Mydlář se dožil vysokého věku 92 let a zemřel 14. března 1664.

Jaroslav Vaněk

Jubilant se vztahem k našemu městu

Letos 16. ledna uplynulo 200 let od narození českého básníka a prozaika **Františka Jaromíra Rubeše** (1814 – 1853). Nepocházel sice z Německého Brodu (narodil se v Čížkově u Pelhřimova jako syn nájemce pivovaru) a větší část života strávil na jiných místech, ale má blízký vztah k našemu městu, protože v Brodě v letech 1826-32 navštěvoval zdejší gymná-

zium. Po vystudování filozofie v Praze (1834) byl dva roky v semináři, ale nedokončil jej a přešel na práva, která absolvoval v roce 1840. Působil pak jako právník na různých místech. Přispíval do různých časopisů a vydával první český humoristický časopis Paleček, přítel žertu a pravdy (1841-45). Jeho literární dílo není rozsáhlé, ale je osobité. Je autorem deklamované (veršované skladbičky), které se vyznačují

vlastenectvím a humorem a obsahují i mírnou kritiku společenských poměrů. Psal také drobné prózy ze života mladých lidí. Nejznámější a nejzdařilejší z nich je Pan Amanuensis na venku aneb Putování za novelou o příhodách mladého začínajícího právníka. Jeho prózy se vyznačují živým jazykem a jemným humorem přecházejícím téměř v satiru. Výstižná je charakteristika současných postav. **Jaroslav Vaněk**

Jezte dary této země

Moje zamyšlení bude pro mnohé šokem, ale zkušenost je mnohdy víc než vzdělání. Jistě Vám není cizí heslo: „Neptej se vzdělaných, ptej se zkušených.“ Vždyť i naše babičky neoplývaly vzděláním, ale zkušenostmi. Na choroby nacházely účinné bylinky.

Moje motto tedy zní: „Jezte dary této země.“ Procestoval jsem mnoho zemí, ať služebně nebo jako turista. Vzpomínám na jednu epizodku, když jsem byl v Řecku jako instruktor na Mořském koníku, což je třítydenní léčebný pobyt u moře. Jednou jsem byl požádán chlapcem ze skupiny, abych s ním šel do obchodu, že chce koupit rodičům dárek. Rozmluvil jsem mu to a s dalšími náctiletými jsem ho zavedl do hor, kde rostlo oregano. Tam se vyřádili a nezažil jsem hezčí pocit, když jsem je na le-

tišti v Praze předával rodičům a oni mávali oregánem.

Ještě maličkost. Když jsem 3 roky pracoval na Ukrajině v Dolinskoj u Krivourogu, nenašel jsem tam kopřivy. Proto jsem do letadla vzal sazenice (riskoval jsem), ale tam se neuchytily, zem je nepřijala, stejně tak ve Světlovodsku.

Nyní žiji z 80 % ze zeleniny z vlastní zahrádky a cítím se zdravější než dříve. A zase průměr – v mládí jsem třeba z červené řepy jedl jen hlízu a lupeny jsem dával králíkům. A ono v nich je 50krát více vitamínů než v řepě. Proto je teď suším i na zimu, stejně jako kopřivy sklizené do května. Konzumujte naklíčenou čočku, 2krát denně droždí, syrový brambor, topinambury atd.

Zde máme kopřivy, šípky, angrešt, rybíz, maliny a jiné lesní

plody. A ty jsou pro nás vhodné. A zase perlička – v Řecku u nějakého úřadu jsem sbíral pomeranče. Výborná chuť, než jsem se jednou zadíval a našel v nich malé bílé červíčky. Nakonec i ti jsou zdraví, ale když to už víte, je konec s konzumací. A jsme zase u jádra věci – nebyly chemicky ošetřené. A proto se jim zde vyhýbám, protože více škodí, než prospívají. Není nad naše jablka, ale ne ta z obchodu, ale obyčejné padavky. Zase postřeh z lázní – když personál dal na stůl jablka, klienti se zeptali, odkud jsou. Když dostali odpověď z Holovous, bylo jasno. Tazatelé byli z Holovous a odpověď vzala personálu dech. Jsou mnohokrát chemicky (pro krásu) ošetřena – odneste je. Stačí?

František Štický

Dobrá zpráva

Listuji novinami a je to skličující přehledka. Politici intrikují a častují se nadávkami jako ženské na pavlači. X.Y. dostal 15 let, protože podřízl svého soka, jiný polil svou partnerku ze msty kyselinou sírovou. Y.Z. zabil taxikáře, vnuk pro pár korun babičku. Dva mladíci utloukli bezbranného důchodce. Nemluvně pohozené v kontejneru nebo v křoví. Neznámí zloději ukradli 1,5 km svodidel na dálnici. Jiní kradou železné poklopy kanálů a nevadí jim, že

ohrožují životy druhých. Nakradené kovy prodají sběrnám, aby měli na chlast a drogy. A vedoucí sběren se tváří, jako by věřili, že nenechavci měli železo doma jako dědictví po rodičích, a kupují je od nich, protože kšeft je přece kšeft. Vychytralí šizunkové podvedli starou babičku a připravili ji o poslední úspory. Smutné čtení. Nějak nám ta rodná výchova nefunguje. A bez ní nevybavíme své potomky vlastnostmi nezbytnými pro lidské soužití: aspoň základy slušnosti, ohleduplnosti a tolerance.

O sociálním cítění, vděčnosti nebo dokonce lásce raději ani nemluvm.

A přece uvnitř jednoho čísla jsem našel informaci, která mě zaujala. MUDr. Emil Záhumenský ve Zlíně našel metodu, jak pomoci pacientům s těžkou cukrovkou, kterým hrozí amputace nohy. Čtrnácti pacientům z patnácti, u nichž se amputace jevila jako neodvratná, končetinu zachránil. To je dobrá zpráva do nového roku, nadějná. Díky za ni.

Jaroslav Vaněk

Ale co to je?

Máme leden. Když vyslovíte toto slovo kdekoliv, představy jsou u všech v podstatě stejné. Když ale letos vyslovíte větu: „Tak to máme letos leden,“ zdá se, že skoro všichni se šala-

mounsky usmívají, protože máme v kalendáři leden, ale jen v kalendáři, a co za okny?

Prognostikové počasí zarputile mlčí, ale pánové, proč se do toho předpovídání nepustit? Lidé kolem už jsou zvyklí na pohádky, dokonce i takové s tím

tvrdým a nelidským ukončením. Všichni nakonec budeme rádi, když se to předčasné jaro u nás usadí. Usadilo se dost nežádoucích a odporných předpovědí, které, když se nesplnily, ublížilo to mnoha lidem, a když se to podaří a zima navštíví

letos jinou oblast naší zeměkoule, bude hodně těch, kterým pomůže alespoň to počasí. Třeba jeho vlídnost pohne svědomím některých lidí. Vidíte, když se dám do vypočítávání těch kladů, které to může mít, přestanou se mračit i zemědělci, zahrádkáři a obyčejní lidé, kteří si přejí, aby se nám všem dařilo lépe hmotně, zdravotně a psychicky a i jinak.

Myslím si, že bychom byli rádi, kdyby to bylo trvalé a měli

pravdu ti vědci, kteří tvrdí, že se trošku pozměnila trasa zeměkoule a tak by se už letos nová zima s plnou parádou nenastěhovala. Nebojte se, když jsme prožili tolik změn a často velmi nedobrých, proč nezkusit, jak se žije v teplejším pásmu zeměkoule. A ta úleva pro maminky s dětmi, zimní oblečení a zimní sporty jsou nákladná záležitost a co teprve léčení chřipek, angín, viróz, také nic moc ani pro zdraví, ani pro peněženku.

A to si ani netroufám fandit vyhodám pro seniory, to také není nic atraktivního, ale těšili by se. Tak se na mne vy ostatní neztebte, že vám to přidělá starosti, jak tomu naučit a přizpůsobit přírodu, ale vzpomeňte si na nás obyčejné lidi a určitě se budete snažit, aby nám alespoň něco dobrého vyšlo.

Tak hezký den a delší jarní pohodu nám všem přeji, přeji, přeji ...

Marie Rohlíková

* HUMOR * HUMOR * HUMOR * HUMOR * HUMOR * HUMOR * HUMOR *

Jazykové hříčky

Laborant při vyšetření div nezkolaboval.

I rošťáci mají rádi roštěnou.

Čestmír už nezdraví „Čest práci“.

Byl bohém, tak brzy dal své lásce sbohem.

Zahlédli jste vůbec někdy političku na poliklinice?

Stela si dnes neustlala postel.

Proč se ten Srb ani v srpnu neslunil?

A ten nově získaný Mongol nevstřelil v jarním kole ani gól.

Šel si koupit lustr. Asi že dostal negativní lustrální osvědčení.

Slavia nemá co slavit. Pomůže jí Slovák Slávik?

V 15 letech byl ještě holobrádek. Začne se vůbec holit?

Opakovanému „jetřebismu“ se vyhnul radní z Třebíče.

Má rozhlasový „jaktovidič“ nějaká snová vidění?

Ten a ta? Spoutají je manželská tenata.

Lepá dívka se na nikoho nenalepila.

Robert si vzal robu prý až z Těšína.

Kdysi dávno sháněl bony. Teď už je jen na bonbóny.

Tenhle příručí prý za nic neručí.

Až bude tát, prozrad' mně ten citát.

Borůvka se v Borové nenarodil.

Fin se už nezmohl na očekávanou fintu.

Pavel Zedník

Z německého humoru

• BLECHA

•

• V jednom jihofrancouzském departamentu pracovala na poště jako úřednice starší slečna. Ta měla ošklivý zvyk otvírat a číst soukromé dopisy.

• Všichni to o ní věděli, ale neodvážili se jí to vytknout. Svým počínáním a indiskrecí způsobila

• lidem mnoho nepříjemností. V departamentu žil na svém pěkném zámku chytrý hrabě. I hrabata

• mohou být chytrá, aspoň ve Francii. Tento hrabě vymyslel malou lest. Pozval si k sobě soudního

• vykonavatele a v jeho přítomnosti napsal svému příteli tento dopis:

• Milý příteli! Poněvadž vím, že poštovní úřednice Emilie Dupontová otvírá a čte trvale naše dopisy,

• protože puká zvědavostí, posílám ti v příloze, abych tomu učinil přítrž, živou blechu. S mnoha

• pozdravy hrabě Koks

• Hrabě dopis v přítomnosti soudního vykonavatele zalepil. Do obálky samozřejmě žádnou blechu ne-

• vložil. Když dopis došel, blecha v něm byla.

•

• Podle anekdotické povídky *Der Floh* německého spisovatele Kurta Tucholského volně převyprávěl

• Jaroslav Vaněk

•

•

Z francouzského humoru

V jednom francouzském městě na označeném přechodu pro chodce srazilo auto řízené jakousi dámou mladého Francouze. Řidička vystoupila a velice se omlouvala. Postižený muž ji galantně přerušil: „Neomlouvejte se, madam, je to i moje chyba. Viděl jsem Vás přijíždět hodně daleka a měl jsem dost času schovat se před Vámi na strom nebo na sloup pouličního osvětlení.“

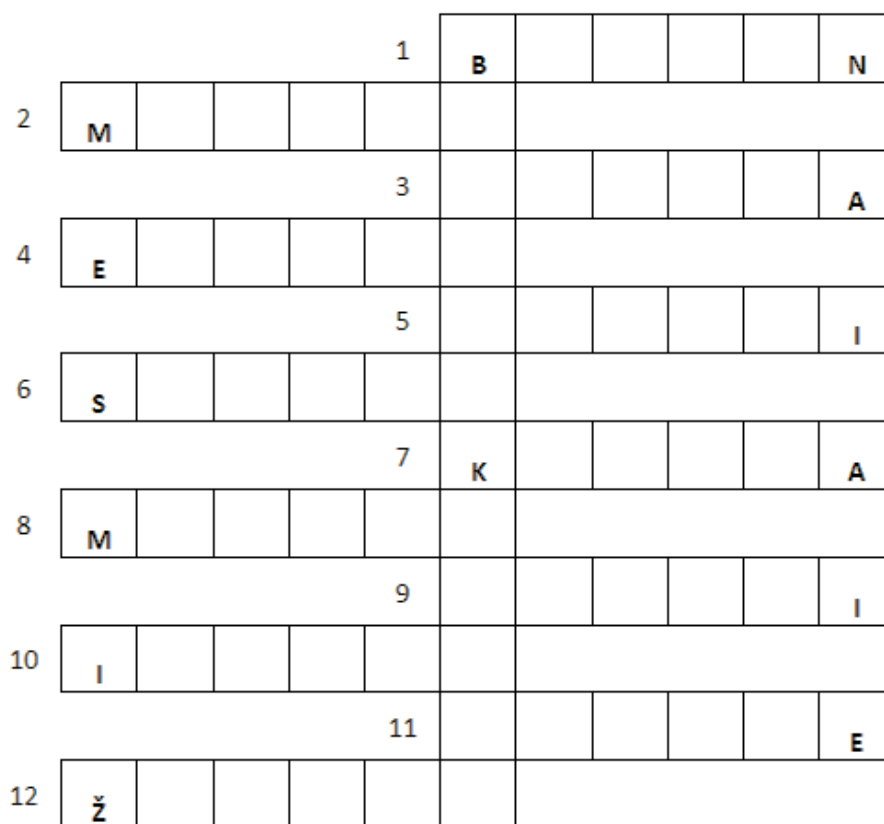
Ptali se Aplhonsa Allaise (fr. humoristický spisovatel 1854 - 1905), co by udělal, kdyby našel na ulici 20 000 franků. „Dal bych do novin oznámení, že vyplatím 500 franků odměny tomu, kdo je ztratil.“

Jaroslav Vaněk

Křížovka

Vyplněnou křížovku se správnou tajenkou odevzdejte na recepci DS Reynkova do 10. května, tři vylosování získají hodnotné ceny.

V TAJENCE JE ZNÁMÝ AMERICKÝ KOMIK ZE ZLATÉ ÉRY GROTESKY



1. VONNÝ POLOKEŘ
2. PŘÍBUZNÝ ČÁPA
3. ALPINUM
4. ODBORNÍK
5. MILOVNÍCI KRÁSY
6. ČÁST MOTORU
7. VLASATICE
8. STŘELIVO
9. SPISOVATELÉ
10. DOVOZ
11. HRANY
12. LÉČIVÝ KOŘEN

POMŮCKA: BROTAN, MARABU

SPONZOREM
ČASOPISU JABLÍČKO
JE SPOLEČNOST UNI-
DERMA s.r.o., KTERÁ
NABÍZÍ KOSMETIKU
PRO KOMPLEXNÍ PÉČI
O NAMÁHANOU
POKOŽKU. Více na
www.uniderma.cz

UNIDERMA®
PROFESSIONAL HYDRA SYSTEM

Redakce: Věra Niklová, Irena Trnková, Jaroslav Vaněk, Marie Rohlíková, Zdena Lehmannová a další příspěvatelé

Redakční rada: Ondřej Rázl, Magdaléna Kufrová, Petra Plodíková

Kontakt a náměty: ondrej@razl.cz, 608 646 658.

Náklad: 300 ks

Za případné chyby v textu se omlouváme.

Uzávěrka příštího čísla 30. května 2014.

www.centrumvysocina.cz

www.razl.cz

www.ssmhb.cz